

De plannen die minister Van Bijsterveldt vorig jaar aankondigde voor het mbo worden nu concreet gemaakt, met name voor doelmatigheid van onderwijs. Hoe doelmatig moet het en kan het in het groen mbo? De voorzitter van de AOC Raad reageert.

DOELMATIGHEID IN GROEN MBO

AOC RAAD 'POSITIEF KRITISCH'

TEKST TON VAN DEN BORN

FOTOGRAFIE TON VAN DEN BORN EN STUDIO ANDRÉ RUIGROK

Medy van der Laan, voorzitter van de AOC Raad, erkent dat het mbo veel veranderingen zal ondergaan jaar als gevolg van het actieplan Focus op Vakmanschap. Maar dynamiek is er ook de afgelopen drie jaar – zolang is ze betrokken bij groen onderwijs – altijd geweest. Nu zijn er de plannen van de minister om de doelmatigheid te vergroten. Bovendien bleek uit pas verschenen KBA-onderzoek dat groen mbo slechter scoort dan het overige mbo in de aansluiting op arbeidsmarkt en hbo-studie. Misschien is in het groen onderwijs een doelmatigheidsslag extra urgent.

“Dat doelmatigheidsaspect klinkt logisch, maar moet wel kritisch worden benaderd”, begint Van der Laan. “De passie en ontwikkeling van de jongeren moeten altijd centraal blijven staan.”

Fictie

Later in het gesprek reageert ze ook op het onderzoek. “Je kunt er op verschillende manieren tegenaan kijken.” Bij doelmatigheid gaat het voor de overheid over een goede besteding van het overheidsgeld; belangrijker naarmate er minder geld is. Maar doelmatigheid is ook afhankelijk van de doelen die je stelt. Het bedrijfsleven kijkt op een andere manier naar doelmatigheid dan de overheid of onderwijsinstellingen. Zelfs binnen het onderwijs kun je verschillende opvattingen zien: gaat het bijvoorbeeld om eindonderwijs of om doorstroomonderwijs?

En waarom is een populaire opleiding bijvoorbeeld niet doelmatig als gediplomeerden uiteindelijk allemaal een baan vinden? Moet je kleine opleidingen uit een regio weghalen omdat je misschien groepen beter kunt samenvoegen? Zijn er ook andere oplossingen? En komt het niet vooral de doelmatigheid ten goede dat mbo'ers gemotiveerd aan de slag blijven?

De AOC Raad heeft bedenkingen bij het antwoord van de minister op deze vragen. “We verzetten ons tegen de gedachte achter de operatie die je maakbaarheid van de samenleving 2.0 kunt noemen; de gedachte dat je door kinderen de ene studie te verbieden, zij vanzelf instromen in een andere studie met een urgente arbeidsmarkt, en dat deze maatregelen dan inderdaad leiden naar een matching van gediplomeerden en vacatures. We denken niet dat het jongeren verboden mag worden om hun passie te volgen. Dat je tijdens de opleiding kijkt naar de uitstroom en de mogelijkhe-

Prima: goede informatievoorziening, een flexibelere kwalificatiestructuur en afspraken met het bedrijfsleven

den op de arbeidsmarkt, is heel goed. Maar het is een fictie dat kinderen van zestien of zeventien al een keuze maken voor het leven. Het maakbaarheidsaspect klinkt soms te veel door in de hele doelmatigheidsoperatie.”

Dwingend

Waar gaat het volgens Onderwijsminister Van Bijsterveldt om? Ze wil een meer arbeidsmarktrelevant, doelmatig en toegankelijk aanbod van mbo-opleidingen realiseren. Daartoe zou er meer sturing in het aanbod van mbo-opleidingen moeten komen. Dat schreef ze op 2 april aan de Tweede Kamer. De brief gaat over de zogenaamde macrodoelmatigheid van opleidingen, een

term die zo'n zestien jaar lang in de ijskast lag.

Sinds 1996 bepalen mbo-scholen namelijk zelf welke opleidingen zij aanbieden. Volgens de overheid zijn er door de concurrentie tussen mbo's veel populaire opleidingen met een beperkt arbeidsmarkt perspectief gekomen. Afgestudeerden vinden maar moeizaam een baan die aansluit bij hun studie. “Die concurrentie geldt niet voor de aoc's”, reageert Van der Laan. “We hebben nauwelijks regio's waar de leerling voor een en dezelfde studie kunnen kiezen tussen verschillende scholen op, wat ik noem, brommerafstand.”

Het Kabinet wil nu dat populaire mbo-opleidingen waar weinig werk te vinden is worden beperkt. Voor die opleidingen zou een instelling een ministeriële goedkeuring of licentie moeten aanvragen. “Zo'n systeem is bureaucratisch en dwingend, en het woord licentie wekt allergie op”, zegt Van der Laan. “Hierin klinkt ook weer die maakbaarheidsgedachte door, maar het groene domein is in beweging. Bovendien is er voor het gehele groene onderwijs al een afbakening, want we mogen immers als aoc's alleen groene opleidingen aanbieden.”

De regering wil meer druk zetten op mbo-instellingen om in de regio overeenstemming over de concentratie van kleine, specialistische opleidingen te bereiken. Verder moet een aanpassing van de kwalificatiestructuur – flexibilisering en een beperking van het aantal kwalificaties – bijdragen aan een doelmatiger organisatie van onderwijs. Opdat de gediplomeerde mbo'er goed zijn weg kan vinden, is ten slotte betere informatievoorziening nodig en zijn betere afspraken met het bedrijfsleven gewenst.

Perspectief

Prima: goede informatievoorziening, een flexibelere kwalificatiestructuur en afspraken met het

Jongeren in het groen onderwijs weten lang niet allemaal wat ze precies later willen; de aoc's helpen hen om tijdens de opleiding keuzes te maken die leiden tot een goed arbeidsmarktperspectief

Medy van der Laan:
“Het maakbaarheidsaspect klinkt soms te veel door in de hele doelmatigheidsoperatie”

bedrijfsleven: zo willen de aoc's het volgens Van der Laan graag invullen. “Wij willen de macrodoelmatigheid op de regionale tafels vormgeven, in afstemming met bedrijfsleven en aoc's en roc's. Dat dit een uitgangspunt is, vinden we goed aan het voorstel van de minister en van de SBB.” (Deze stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven heeft de minister hierover geadviseerd). Op die tafels kun je afspraken maken over het aanbod, denkt ze.

Maar dat moet ‘zonder betutting’, vindt Van der Laan. “De groene sector is typisch een sector waar jongeren vanuit passie en liefde instappen. Ze weten lang niet allemaal wat ze precies later willen. De aoc's helpen hen om tijdens de opleiding keuzes te maken die leiden tot een goed arbeidsmarktperceptief.”

Bovendien blijft er veel vraag naar groene vakmensen. “De arbeidsmarkt heeft echt behoefte aan die vijf of tien mensen die afstuderen in een specifieke opleiding. Je kunt het daar niet uitgelegd krijgen als een opleiding in een regio gaat verdwijnen omdat die niet ‘doelmatig’ zou zijn.” De organiseerbaarheid ervan is wat anders, maar dat is volgens Van der Laan een vraagstuk waar de scholen al volop mee bezig zijn.

Doelmatigheid van opleidingen kwam overigens een jaar of zes geleden nog even naar boven toen er veel modieuze opleidingen werden gestart, met vaak Engelse namen. Uit onderzoek bleek dat er geen aan-

wijzingen waren dat afgestudeerden van deze opleidingen in groten getale werkloos zouden worden. Probleem kan volgens Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt wel zijn dat deze opleidingen jongeren weg trekken van opleidingen die op de arbeidsmarkt meer directe betekenis hebben of dat die jongeren vanuit ‘verkeerde’ motieven voor zo'n opleiding kiezen.

Vakscholen

Behalve sturing in opleidingen, denkt de minister dat flexibilisering van de kwalificatiestructuur meer doelmatigheid oplevert. “Daar zijn we een groot voorstander van”, zegt Van der Laan. Het gaat dan met name om de omvang van het keuzedeel. De AOC Raad had een verdeling van 70 procent basisdeel en 30 procent keuzedeel voorgesteld, maar voorlopig staan de percentages op 50 basisdeel, 35 profieldeel en 15 keuzedeel. “Daar kunnen de aoc's prima mee uit de voeten. In dat keuzedeel kun je specialiseren of juist verbreden. Een deel van het bedrijfsleven wil overigens generalisten, en een ander deel juist specialisten.”

Het mbo gaat nu twee jaar proefdraaien met het keuzedeel. “Voor de organiseerbaarheid en de mogelijkheid om in te spelen op ontwikkelingen in het bedrijfsleven zijn vraagstukken. Bij organiseerbaarheid kun je ook denken aan andere werkvormen zoals e-learning of docenten die rouleren. Scholen zijn dat soort zaken al aan het verkennen.”

“We denken dat aoc's meer op het grensgebied van groen en grijs komen”, vervolgt ze. “Want het groene bedrijfsleven vraagt daarom.” De AOC Raad is absoluut geen voorstander van vakscholen. Het voorstel van het Programma-management MBO15 dat aoc's zich als vakscholen zouden profileren, zou juist een terugdringing naar een groen domein betekenen. Met consequenties voor allerlei opleidingen op het snijvlak van groen en grijs:

voeding, milieu, zorgboerderijen, biobased, outdoor en urban. De minister heeft dat voorstel, heel terecht volgens de AOC Raad, niet overgenomen.

Tijdgeest

“Kwaliteit van onderwijs,” zegt Van der Laan, “daar draait het uiteindelijk allemaal om.” Na alle aandacht voor een zo hoog mogelijke instroom en competentiegerichte onderwijsvernieuwing, staat die kwaliteit volgens haar opnieuw hoog op de agenda. Op dezelfde manier reageert ze op de resultaten uit het onderzoek van KBA – onder in 2010 in groen-mbo gediplomeerden, die klaagden over de aansluiting van hun mbo-studie op arbeidsmarkt en hbo-studie. “Dat is absoluut een signaal. Maar veel is intussen al veranderd.”

“Want,” vervolgt ze, “we hebben veel aandacht voor intensivering van de contacten met het bedrijfsleven.” Ook met het hbo is er volgens haar meer contact. “Er is bijvoorbeeld in GKC-verband goed overleg met de groene hogescholen en ook in de regio is de samenwerking intensiever en beter. Niet iedere mbo'er moet overigens doorstromen, want er is veel behoefte aan vakmanschap op niveau 4. Maar we hebben nu de Associate degree-opleidingen, heel interessant voor mbo'ers. En sinds driekwart jaar wordt met de groene hogescholen structureel overlegd over die doorstroom.”

“Ik zie veel dynamiek in het groen onderwijs, een hele ondernemende sector. We voelen de tijdgeest goed aan en we zitten dicht op het beroepenveld”, zo besluit ze. “Het gaat ons uiteindelijk om onderwijs waar het bedrijfsleven om vraagt en waar de mbo'ers blij van worden.” ■

Kijk voor een link naar de Kamerbrief van de minister op www.groenonderwijs.nl > vakblad editie 5.